

NOVÁK ZOLTÁN

A gazdasági helyzet és az életkörülmények változása Nyugat-Pannóniában

Bevezetés

Nyugat-Pannóniában régmúlta tekint vissza a magyar–osztrák határ mentén élők együttműködése. A XX. századi kapcsolatokat azonban először a trianoni békeszerződés végrehajtása szelte ketté, majd a második világháború után a határzár. A partnerség a vasfüggöny leomlása után épült újjá, aminek egyik fontos állomása volt 1998-ban a *West/Nyugat-Pannónia EuRégió* (továbbiakban: EuRégió) megalakulása, majd kibővülése 1999-ben. Az EuRégió testületei igyekeznek elmélyíteni az együttműködést a terület-fejlesztés, a gazdaság és az idegenforgalom, a természet- és környezetvédelem, a közbiztonság és katasztrófaelhárítás, valamint a képzés területén. Az érdekközösség megalakulása óta az EuRégió szervezetei számos esetben koordinálták a határon átnyúló projektek, programok kidolgozását és lebonyolítását, továbbá támogatták a kapcsolatok kibontakozását különböző szervezetek, intézmények között.

E publikáció elkészítése során az a törekvés vezérelt, hogy a rendelkezésre álló és összehasonlítható statisztikai adatok alapján röviden, ugyanakkor átfogóan bemutassam, hogyan változtak az érdekközösség életre hívása óta az osztrák–magyar határ két oldalán az életkörülmények, miképpen alakultak a gazdasági és társadalmi folyamatok, mely területeken történt felzárkózás, és hol tapasztalható továbbra is lemaradás. A hatékony együttműködés kiszélesítése, a kapcsolatok további elmélyítése véleményem szerint nem nélkülözheti a fejlettségbeli különbségek tényszerű és összehasonlítható módon történő ismertetését, a változások folyamatos nyomon követését.

Közös múlt

Az első világháborút lezáró békeszerződésben húzták meg a jelenlegi osztrák–magyar államhatárt, amely a két világegés között átjárható maradt. A két ország között ugyanis kölcsönös birtoklásról szóló egyezmény született, amely egészen 1948-ig maradt érvényben. Ennek révén a tulajdonosok megtarthatták ingatlanjaikat a határ túloldalán, átjárhattak a másik országba gazdálkodni, dolgozni. A közlekedési és az infrastrukturális összeköttetések sem szakadtak meg abban az időszakban, ami biztosította e soknemzetiségű vidéken élők érintkezését. A településhálózatban ugyanakkor a városok fejlődését gátolta, hogy a természetes fejlődés során kialakult vonzáskörzetüktől elvágták őket a határ, mely az 1940-es évek végétől a két világrendszer elválasztó vonalává, műszaki akadályokkal szigorúan őrzött területévé vált. Ennek következtében a korábban hagyományosan fejlett, élénk nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező vidék földrajzi, gazdasági és

bizonyos szempontból társadalmilag is periferiális helyzetbe jutott, és többnyire kimaradt a fontos fejlesztési programokból.

A határ menti kapcsolatok újjáélesztése először intézmények között indult el az 1970-es években. Kormányzati kezdeményezésre alakult meg 1985-ben a Magyar–Osztrák Területrendezési és Tervezési Bizottság, amelynek legfontosabb feladata a kapcsolódási pontok feltérképezése volt. Együtműködési keretprogram született Győr–Moson–Sopron, Vas megye és Burgenland között határon átvéelő gazdasági és társadalmi programok megvalósítása érdekében. A vasfüggöny felszámolása után a Nyugat-Dunántúl és Burgenland által alkotott térség a döntéshozók és a befektetők figyelmének középpontjába került Nyugat- és Kelet-Európát összekötő földrajzi szerepéből adódóan. A kapcsolatok kiépítése az 1990-es évek elején gyorsult fel, és vált célirányossá. A határ mindkét oldalán lévő területi egységek tagjai lettek az Alpok–Adria Munkaközösségnek, és bekapcsolódtak a Duna Menti Tartományok Együtműködésének munkájába is.

Intenzívebb partnerséget alakított ki Burgenland és a nyugat-magyarországi megyék között az 1992-ben megalakult Határ Menti Regionális Tanács, amely konkrét javaslatokat fogalmazott meg a határterület fejlesztésével kapcsolatban. Ez a szervezet tekinthető az EuRégió-s együtműködés közvetlen előzményének, jogelődjének. Végül is a hat esztendőre életre hívott Tanács tevékenysége folytatódott tovább a *West/Nyugat-Pannónia EuRégió* keretében, amelynek létrehozásáról a keretszerződést 1998. október 7-én írták alá Burgenland, Győr–Moson–Sopron és Vas megye vezetői Kismartonban. Zala megye 1999 júniusában csatlakozott az együtműködéshez.

Az összefogás az Európa Tanács 1980-ban elfogadott, Európai keretmegállapodás a határon átnyúló együtműködésről a területi testületek között elnevezésű egyezményben kifejezett egyenjogúság elvén alapul. Az EuRégió megalakításának egyik kiemelt célja az volt, hogy elősegítse a nyugat-dunántúli régió Európai Unióba történő zökkenőmentes integrálódását, és lehetőséget biztosítson az „uniós gondolkodás” elsajátítására. A gazdasági, infrastrukturális különbségek csökkentését, az életszínvonal javítását ugyanis a határ mindkét oldalán élők kiemelten kezelték.

Partnerség a kelet-közép-európai térben

Az eurégió két vagy több ország meghatározott közigazgatási egységeit magába foglaló térség, melynek képviselői megállapodnak, hogy összehangolják tevékenységüket a határ menti terület eredményesebb fejlesztése érdekében. A nemzetközi tapasztalatok szerint az országhatárokon átvéelő, különböző földrajzi egységek között létrejövő eurégiók mint célterületek alkalmasak lehetnek többek között a nemzetállamok között meglévő gazdasági és társadalmi különbségek kiegyenlítésére.

Magyarországon az első, az Európa Tanács 106. konvenciójában megfogalmazott alapelvekkel összhangban álló határon átnyúló együtműködést 1993. február 14-én hozták tető alá. A Kárpátok Eurégió kelet-közép-európai, egykoron szocialista berendezkedésű államok azon térségei között alakult meg, amelyek saját országaikban gazdasági és társadalmi értelemben kevésbé voltak fejlettek, viszont egykoron élénk kapcsolatokat áptak egymással. Az 5 ország 19 területi egységét magába foglaló Kárpátok Eurégió méretéből fakadóan mind a mai napig az egyik legnagyobb interregionális partnerség Magyarországon. Alapítói a területükön élő emberek életminőségének javítását, a jó-

szomszédi kapcsolatok erősítését, a határok elválasztószerepének csökkentését és átjárhatóságának biztosítását jelölték meg missziójuk céljaul.

A kelet-közép-európai országok Európai Unióval kötött társulási megállapodásai, a transzatlanti kapcsolatok szorosabbá válása, a visegrádi együttműködés életre hívása és a határ menti térségek fejlesztését célzó Phare (majd Interreg) -programok elindítása mellett a Kárpátok Euréjio létrejötte adott hatalmas lendületet és egyre nagyobb népszerűséget a határon átvéelő együttműködés hazai kiterjedésének. A rendelkezésre álló információk szerint jelenleg magyarországi területi egységek 11 interregionális kapcsolatot építettek ki – Szlovénia kivételével – a szomszédos államok meghatározott közigazgatási egységeivel. A legtöbb euréjio a magyar–szlovák határ mentén jött létre, a határon túl többnyire magyarlakta területek bevonásával. Számos partnerség esetében a határ menti területek közös gazdasági adottsága, infrastrukturális kapcsolata ösztönözte a mélyebb együttműködés kialakítását. Három euréjio esetében három vagy annál több ország térségei között született kapcsolat. Mindazonáltal szinte valamennyi partnerség esetében vezérelyként rögzítették az alapítók, hogy legfőbb céljuk a befektetők számára vonzó, gazdaságilag és társadalmilag harmonikusan fejlődő, a polgárok között széles körű kapcsolatot ápoló és jólétet biztosító réjio megteremtése.

A hazai vonatkozású euréjioók között Nyugat-Pannónia földrajzi kiterjedése és lakónépessége alapján közepes méretűnek mondható. 15 294 km²-es nagysága Ausztria és Magyarország együttes területének 8,5%-át fedí le. Közel háromnegyed része a magyar, egynegyede az osztrák oldalon található. A térség 2006 végén 1 millió 280 ezer embernek adott otthont, itt élt a két ország lakosságának 7,0%-a. A réjio népességének közel 80%-a nyugat-dunántúli, egyötöde burgenlandi lakos volt.

A Nyugat-Pannon EuRéjio gazdasági súlya nemzetközi kitekintésben fokozatosan növekszik. A partnerség 4 tagúra bővülése évében, azaz 1999-ben az itt előállított bruttó hazai termék (GDP) nagysága Ausztria és Magyarország együttes teljesítményének 3,9%-át adta, 2005-ben viszont már a két nemzet GDP-jének 4,3%-át biztosította.

A gazdasági és a társadalmi folyamatok alakulása

Településhálózat és közigazgatás

Az együttműködés négytagúra bővülése óta az EuRéjio nagysága 146 km²-rel növekedett 8, korábban Veszprém megyéhez tartozó község Győr-Moson-Sopron megyéhez történt csatlakozása következtében. A települések száma 1999 óta 826-ra emelkedett, a már említett falvak átsorolása, továbbá Károlyháza Kimléből történt kiválása következtében. A helységek nyolctizede magyar területen található. A településsűrűség magas, minden 100 km²-re átlagosan 5,4 jut, ezen belül az osztrák tartományban ritkábban, az apró- és törpefalvas Vas és Zala megyében viszont sűrűbben helyezkednek el.

A határ innenső oldalán lassan, de folyamatosan emelkedik a törpefalvak száma és aránya, elsősorban a kedvezőtlen demográfiai folyamatok és a városoktól távol eső térségekben az átlagosnál rosszabb megélhetési körülmények miatt. Az EuRéjioóban 2007 elején 356 községnek, azaz a települések 43,1%-ának a lélekszáma már nem érte el az ötszázat. A törpefalvak száma 12-vel (egy százalékponttal) emelkedett az érdekközösség életre hívása óta, és ez a folyamat kizárólag a magyar megyékben zajlott le. A népesség

eloszlása a településszerkezettel fordítottan arányos képet mutatott. 2006 végén az EuRégió lakosságának már csak 7,0%-a élt 500 főnél kisebb településen, ezen belül részesedésük Nyugat-Dunántúlon négyszer akkora (8,4%) volt, mint a határ túloldalán.

A magyar településhálózatban zajló másik figyelmet érdemlő jelenség a felgyorsult urbanizálódás, és ennek következményeként a lakosság városokba tömörülése. Nyugat-Dunántúlon 1999 és 2006 között 6 község kapott városi címet, miközben Burgenlandban nem avattak új várost. Az EuRégió területén 2006-ban már a lakosság 49,3%-a élt városokban, azonban a nyugat-dunántúli megyékben jóval magasabb volt ez az arány. Eközben Burgenlandban alig mérséklődött a vidék népességmegtartó képessége, így az elmúlt évtized végéhez hasonlóan csupán minden 5. ember élt városban.

Népesedési folyamatok

A demográfiai folyamatok a közelmúltban sok hasonlóságot mutattak a magyar és az osztrák területen. Ez részben az alacsony termékenységgel függött össze – amely európai jelenség –, másrészt az előnyösebb életfeltételeket kínáló térségekbe irányuló népességvándorlással. A vizsgált időszakban az EuRégió valamennyi területi egységében a lakónépességre vetített élve születések száma jóval alacsonyabb volt, mint a halálozásoké. A természetes fogyás intenzitása szoros összefüggést mutatott a gazdaság teljesítőképességével, azaz a mutató nagysága kisebb értéket ért el a fejlettebb térségekben.

A kedvezőtlen irányú természetes népmozgalmi folyamatokat mindenütt enyhítette a hazai bevándorlás, de ellensúlyozni csak Burgenlandban tudta azt. Nyugat-Pannónia az elmúlt időszakban a külföldi állampolgárok számára is vonzó tartózkodási, illetőleg letelepedési helynek bizonyult. A nemzetközi vándorlás révén ugyanis 1999 és 2006 között Burgenlandban közel négyezer, Nyugat-Dunántúlon pedig majdnem tízezer fővel gyarapodott a lakosok száma. Megállapítható, hogy a legjobb életkörülményekkel kecsegtető területek vonzották leginkább a betelepülőket. A népmozgalmi folyamatok eredőjeként egyedül az osztrák tartományban emelkedett a lélekszám.

1. táblázat

Népmozgalmi folyamatok ezer lakosra, 1999–2006 közötti éves átlag

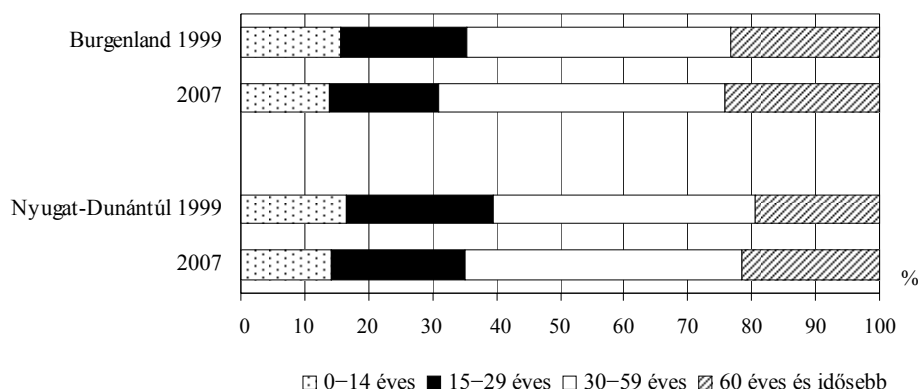
Megnevezés	Burgenland	Nyugat-Dunántúl	Ezen belül:			Nyugat-Pannónia
			Győr-Moson-Sopron	Vas	Zala	
			megye			
Élve születés	7,9	8,7	9,2	8,5	8,1	8,5
Halálozás	10,6	12,8	12,1	13,4	13,4	12,4
Természetes szaporodás, illetve fogyás (–)	–2,7	–4,2	–2,9	–5,0	–5,3	–3,9
Vándorlási különbözet	3,8	1,5	2,9	0,5	0,3	2,0
<i>Tényleges szaporodás, illetve fogyás (–)</i>	<i>1,1</i>	<i>–2,7</i>	<i>0,0</i>	<i>–4,5</i>	<i>–5,0</i>	<i>–1,9</i>

A vizsgált időszakban tovább romlott az EuRégió lakosságának amúgy is kedvezőtlen korösszetétele. Ez egyrészt az említett demográfiai folyamatokkal magyarázható, másrészt összefüggésbe hozható a javuló életkilátásokkal. 1998 végén az itt élők 20,4%-a, 2006-ban már 22,2%-a betöltötte a 60. életévét, miközben a 14 évesek és fiatalabbak

súlya 16,4%-ról 14,3%-ra mérséklődött. Az öregedési index, azaz az idős népesség gyermekkorúakhoz viszonyított aránya Burgenlandban mutatta a legmagasabb értéket, bár a magyarországi megyékhez viszonyítva itt volt a legalacsonyabb a növekedés üteme. Nyugat-Dunántúlon északról délre haladva egyre nagyobb mértékben gyorsult fel az öregedés, és ezzel együtt vált mind előnytelenebbé a korstruktúra.

1. ábra

A népesség megoszlása főbb korcsoportok szerint január 1-jén, 1999, 2007

Az osztrák tartományban a férfiak átlagéletkora 2,5 évvel, a nők pedig másféllel volt magasabb, mint a magyar régióban. Az érdeklődőség életre hívása óta mindenütt és mindkét nem esetében javultak a születéskor várható életesélyek, de a magyar oldalon tapasztalható lemaradás csak lassan mérséklődik. Egy Burgenlandban 2006-ban született fiú várhatóan 76,2 éves kort érhet meg, egy leány pedig 82,4-re számíthat, miközben Nyugat-Dunántúlon született kortársaik az előrejelzések szerint 6,1, illetőleg 4,1 évvel korábban halnak meg.

Gazdasági fejlettség, gazdasági szerkezet(váltás)

Annak ellenére, hogy az EuRégió gazdasági potenciálja a két ország vonatkozásában – még ha lassan is – fokozatosan erősödik, alig mérséklődött az elmúlt időszakban a határ két oldalán kialakult fejlettségbeli különbség. Mindez érvényes annak ellenére is, hogy Nyugat-Dunántúlon 1999 és 2005 között a bruttó hazai termék növekedésének éves átlagos üteme euróban kifejezve (9,9%) 1,9-szer volt magasabb, mint Burgenlandban. Az EuRégióban 2005-ben megtermelt 14,5 milliárd eurónyi GDP hattizedét állították elő Nyugat-Dunántúlon, s ez 7 százalékponttal haladta meg az 1999. évet. A magyar megyék együttes gazdasági súlya azonban még így is jóval elmaradt a területi és a lakónépességi részesedéstől.

2. táblázat

Gazdasági fejlettség, 2005

Területi egység	Bruttó hazai termék (GDP) beszerzési áron			Egy főre jutó GDP		
	millió euró	1999=100,0	meg- oszlása, %	euró	PPS ^{a)}	
					összesen	EU-27 átlaga= 100,0
Burgenland	5 721	127,8	39,5	20 528	19 877	88,7
Nyugat-Dunántúl	8 745	172,4	60,5	8 742	14 275	63,7
Ezen belül:						
Győr-Moson-Sopron megye	4 315	173,8	29,8	9 790	15 986	71,4
Vas megye	2 208	156,7	15,3	8 338	13 614	60,8
Zala megye	2 222	188,1	15,4	7 539	12 309	55,0
<i>Nyugat-Pannónia</i>	<i>14 465</i>	<i>151,5</i>	<i>100,0</i>	<i>11 311^{b)}</i>	<i>15 496^{b)}</i>	<i>69,2^{b)}</i>

a) Purchasing Power Standard: az EU által használt nemzetközi elszámolási egység, amely a különböző nemzeti valuták vásárlóerejének figyelembevételével állítanak elő.

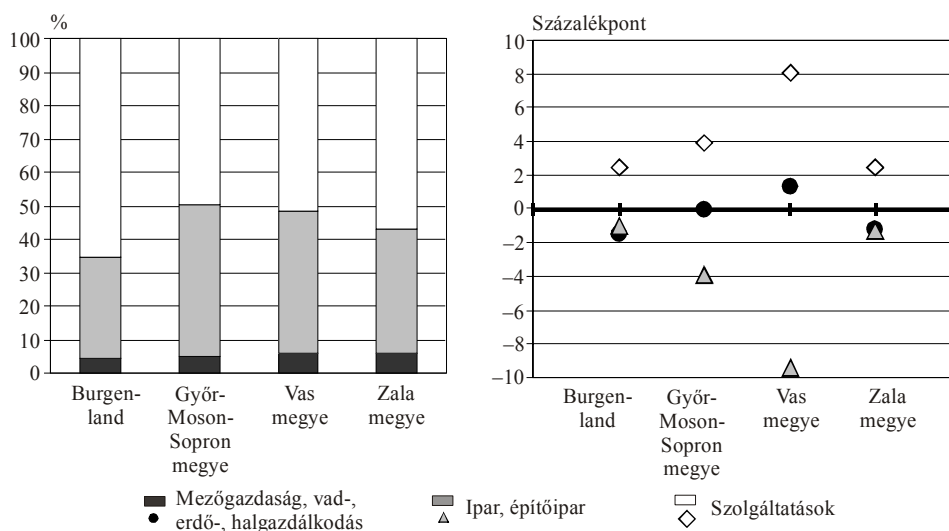
b) Saját számítás, tájékoztató jellegű adat. Az alapadatok forrása az Eurostat adatbázisa.

A gazdasági teljesítményben tapasztalható különbséget és a lassú felzárkózást a makrogazdasági jelzőszámok érzékeltetik a leginkább. Az egy főre jutó GDP euróban számított nagysága 1999-ben Burgenlandban 3,2-szeresét tette ki a nyugat-dunántúlinak, de 2005-ben is 2,3-szeres eltérés mutatkozott. Azonos vásárlóerő-értéken ennél jóval kisebb a fejlettségbeli eltérés, alig négytizednyi az osztrák tartomány előnye a magyar régióval szemben, viszont hozzá kell tenni azt is, hogy 1999 óta ez az arány sajnos nem szűkült. Az azonos vásárlóerő-paritáson kifejezett fajlagos teljesítmény nagysága 1999 és 2005 között Burgenlandban ugyanis dinamikusabban (32,3%-kal) emelkedett, mint a magyar oldalon (29,2%-kal), ami a magyarországi régió gazdasági teljesítőképességének lefékezésére utal. Az unióhoz történt csatlakozás utáni esztendőben Nyugat-Dunántúl, és ezen belül mindhárom megye fejlettsége még nem érte el a közösségi átlag 75,0%-át, Burgenland viszont már nem formálhatott igényt a strukturális alapokból területfejlesztési támogatások lehívására.

A bruttó hozzáadott érték előállításában közreműködő szektorok részesedése és az arányok változása utal a strukturális különbségekre, egyúttal jelzi a szerkezetváltás főbb irányait. Megállapítható, hogy 1999 és 2005 között minden területi egységben modernizálódott a gazdaság szerkezete, mérséklődött a termelőágak jövedelemtermelésben betöltött szerepe, és nőtt a szolgáltatásoké. Ez alól Győr-Moson-Sopron és Vas megyében a mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás jelentett kivételt, mivel az előbbi megyében stagnált, az utóbbiban viszont kissé nőtt a gazdasági ág súlya. Burgenlandban egyértelműen a tercier szektor dominanciája érvényesült – a jövedelmek kétharmada itt keletkezett –, a magas színvonalú idegenforgalmi, pénzügyi, egészségügyi és személyi szolgáltatásoknak köszönhetően. Az érdekközösség megalakulása óta a magyarországi megyékben ugyan a burgenlandival megegyező vagy azt meghaladó ütemben nőtt a szolgáltatások részesedése a bruttó hozzáadott értékből, a gazdasági növekedésben és a foglalkoztatásban azonban továbbra is a feldolgozóipar jelentősége a meghatározó.

2. ábra

A bruttó hozzáadott érték gazdasági szektorok szerinti megoszlása és változása 1999-hez képest, 2005

A főbb gazdasági ágak teljesítménye

Az EuRégió életre hívása óta a térségben felgyorsult a termőföldek *mező- és erdőgazdasági művelésből* történő kivonása. A megalakulás évében a mintegy másfél millió hektárnyi agrárgazdasági célt szolgáló terület közel hattizedét borították kultúrművények, 2006-ban már csak 56,9%-át fedték le. Eközben az erdősültség mértéke 3 százalékponttal, 26,3%-ra zsugorodott. A folyamatok iránya területi egységeként eltérően alakult. Burgenlandban a jelentős mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásoknak köszönhetően, Győr-Moson-Sopronban pedig a kiváló talaj- és agroökológiai adottságok miatt alig csökkent a földművelés szerepe, Nyugat-Dunántúl középső, de még inkább déli megyéjében viszont erőteljesebben mérséklődött az amúgy is kisebb súlyt képviselő agrártevékenység jelentősége. Zalában súlyos következményekkel járt a birtokviszonyok átalakulása, a művelésből kivont területek aránya a vizsgált időszakban megkétszereződött, így 2006-ban a földek egyötödét már nem művelték meg.

Közös volt a határ mindkét oldalán 2006-ban, hogy az agrárgazdálkodásba vont területek 83,1%-át szántóként hasznosították. Ugyanakkor megállapítható, hogy a magyarországi régióban északról dél felé haladva megyénként csökkent a szántóföldi termelés szerepe a növénytermesztésben. Az elmúlt évtized végéhez viszonyítva mindenütt nőtt a mezőgazdasági területen belül a szántók részesedése, és ezzel párhuzamosan mérséklődött a kertészeti kultúráknak helyet adó földek aránya. Az utolsó vizsgált évben a földek alig egy százalékán díszlettek gyümölcsösök, 2,8%-án pedig szőlők, annak ellenére, hogy a klíma és a talaj kedvező e kultúrák számára. Az EuRégióban található, nem egészen 23 ezer hektárnyi szőlőültetvény kétharmadát Burgenlandban telepítették, ahol magas színvonalú a szőlő- és borkultúra. A Fertő-tó körül terül el Ausztria legnagyobb egybefüggő szőlőskertje, amely nemzetközi hírnevet szerzett kékfrankos borával.

Kedvezőtlen jelenség, hogy az EuRégió életre hívása óta a térségben 14 ezer hektárral csökkent a kertek, majdnem 6 ezer hektárral a gyümölcsösök és több mint 6300 hektárral a szőlők kiterjedése. Mindhárom művelési ágban a területek zsugorodásának zöme (97,1; 86,5; illetőleg 71,6%-a) Nyugat-Dunántúlon következett be. Ez a folyamat a zöldségkereseti kultúrák esetében elsősorban a jövedelmezőség hiányával, valamint az olcsón és folyamatosan, nagy tömegben beáramló importtal függött össze, a gyümölcs- és szőlőültetvényeknél pedig a hazai, de még inkább a nemzetközi piac szükségleteit kevésbé kielégíteni képes fajtaszerkezettel, valamint a korszerű feldolgozók és tárolók hiányával. Úgy tűnik, a burgenlandi gazdák a fajtaváltás és a termesztési technológiák folyamatos korszerűsítése révén sikeresebben tudtak alkalmazkodni a folyamatosan változó igényekhez.

Az EuRégióban 1998 vége és 2006 decembere között a pulyka és néhány kevésbé jelentős haszonállatfaj kivételével számottevően visszaesett az állatállomány. A megfigyelések szerint elsősorban az egyéni gazdálkodók állattartási kedve csappant meg, alapvetően a hízalással és a neveléssel kapcsolatos működési ráfordítások (takarmány, energia, állatgyógyászati készítmények) nagyarányú drágulása következményeként. A fogyás a magyar oldalon kisebb léptékű volt, mivel az állattenyésztésnek itt nagyobb a hagyománya és gazdasági szerepe. A fontosabb állatfajok 82–97%-át a határ innenső oldalán istállózták, és a szarvasmarha, valamint a sertés mezőgazdasági területre vetített sűrűsége is az állattartás itteni szélesebb körű elterjedéséről tanúskodott.

A térségben tartott tehénállomány egyharmaddal, alig 48 ezerre csökkent, de az előállított tej mennyisége ennél kisebb mértékben, ötödével apadt, mivel a fajlagos termelés mindenütt emelkedett. Burgenlandban és Győr-Moson-Sopron megyében, ahol a tehéntartás rendkívül intenzív körülmények között folyik, kimagaslott az egy tehenre jutó tejhozam: 2006-ban az osztrák tartományban megközelítette a 6200 litert, Nyugat-Dunántúl északi megyéjében pedig még ennél is magasabb volt, meghaladta a 6500 litert. Figyelmet érdemel az is, hogy az elmúlt években a magyar megyékben rendkívüli mértékben megnőtt a pulykahízalás jelentősége, elsősorban a fogyasztói szokások változása következtében. A folyamatosan növekvő igények maradéktalan kielégítését biztosította az itt található feldolgozóüzemek technológiai korszerűsítése.

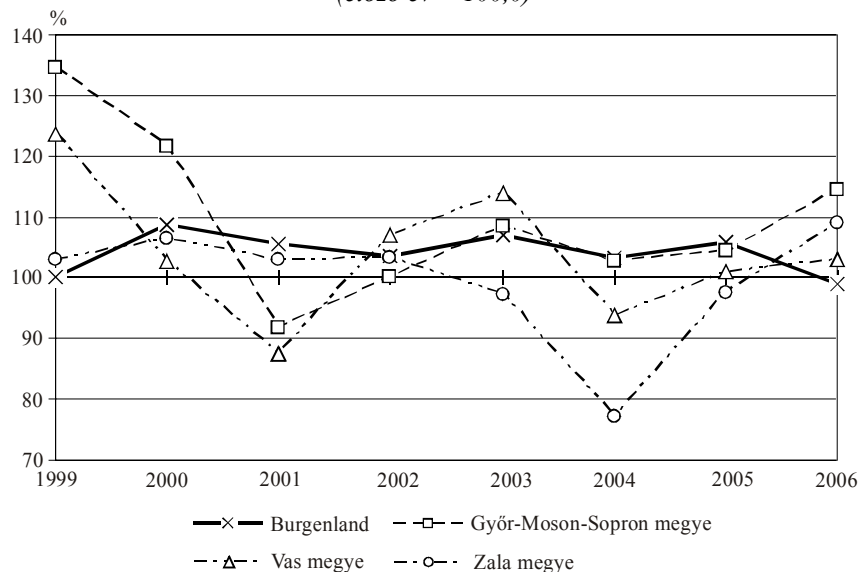
Az együttműködés megalakulása óta a határ mindkét oldalán csökkent az *iparnak és az építőiparnak* az értéktermelésben betöltött súlya a szolgáltatások térnyerése következtében. Ettől függetlenül a szektor gazdasági jelentősége számottevő maradt, különösen a nyugat-dunántúli régió északi és középső megyéjében. A lehatárolás területén működő, legalább 50 főt foglalkoztató iparba és építőiparba sorolt szervezetek 2006-ban mintegy 13,5 milliárd eurónyi termelési értéket állítottak elő, a gyártókapacitások bővítése és a termelékenység javulása eredményeképpen összehasonlítva áron 1,8-szer annyit, mint az érdekközösség életre hívásának esztendejében.

Az ipar és az építőipar együttes fejlődése területi egységeként különbözött. A teljesítmény nagysága Győr-Moson-Sopron megyében hét esztendő alatt megduplázódott, Burgenlandban 38,0%-kal, Vas megyében 31,8%-kal nőtt, Zalában ezzel szemben 6,7%-kal visszaesett. A termelési volumen változása a vizsgált időszakban évente az osztrák tartományban meglehetősen kiegyenlített képet mutatott, miközben a magyar megyékben erőteljesebben ingadozott, ami közvetve utal a nemzetközi piacoktól való

nagyfokú függésre, a viszonylag magas bérmutatóra, és egyes vállalatok helyi gazdasági környezetbe történt gyengébb beágyazódására.

3. ábra

Az ipari és az építőipari termelés együttes volumenindexe, 1999–2006
(előző év = 100,0)*

* Az 50 fő feletti szervezetek adatai alapján.

Az EuRégió iparának motorja Győr-Moson-Sopron megyében található. A kedvező befektetési környezet és a kiváló infrastruktúra eredményeképpen az elmúlt években jelentős feldolgozóipari kapacitások létesültek itt, így a fejlődés szinte töretlen maradt. A Nyugat-Dunántúl északi megyéjében megtelepedett közepes és nagyméretű vállalkozások az elmúlt évtized végén a régióban létrehozott termelési érték 44,2%-át adták, 2006-ban viszont már 56,5%-át állították elő. Eközben Burgenland részesedése 17 százalékponttal 22,7%-ra mérséklődött.

A szekunder szektor teljesítményének gazdasági ágak szerinti összetétele területi egységenként különbözőképpen alakult. Győr-Moson-Sopron és Vas megyében a feldolgozóipar megerősítette, illetve megtartotta dominanciáját, a termelési érték 93,8, illetve 97,3%-a ezen a területen keletkezett. Részesedése a magyar régió déli megyéjében ugyancsak nőtt a vizsgált időszakban, de a teljesítmény jóval kisebb hányadát, annak háromnegyedét adta. Burgenlandban ezzel szemben csökkent a feldolgozóipar súlya, 2006-ban a szekunder szektor kibocsátásának alig kétharmadát képviselte, miközben ugyanitt a nagy hagyományokkal bíró energiaszolgáltatás és az építőipar befolyása tovább erősödött.

Nyugat-Pannóniában a változatos természeti adottságoknak, a sok tekintetben közös történelmi és kulturális örökségnek köszönhetően széles spektrumú és helyenként igen magas színvonalú a *turisztikai kínálat*. A Fertő-tótól az Őrségen át a Balaton nyugati medencéjéig az aktív turizmus kedvelői számára nemzeti parkok és natúrparkok zöld

sávja húzódik végig. A határ mindkét oldalán az elmúlt években korszerűsített, bővített, illetve újonnan létesített gyógy-, termál-, valamint élményfürdők a lehatárolás középső és déli területén Európában egyedülálló fürdőrégiót hoztak létre. Az idegenforgalmi vonzerők palettáját építészeti örökségek és jelentős tömeget megmozgató kulturális események egészítik ki.

A szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás eltérő súlyt képvisel az EuRégiót alkotó területi egységek gazdaságában. Burgenlandban és Zala megyében – ahol a nyílt vizű tavaknak és a fürdőknek köszönhetően a legtöbb olyan vonzerő található, amely biztosítani tudja a vendégek tartós marasztalását, – a gazdasági ág 2005-ben 3,6, illetőleg 3,5%-kal járult hozzá a bruttó hozzáadott értékhez.

Az érdekközösség létrejötte óta valamennyi nyugat-dunántúli megyében bővült a turisztikai kínálat, szélesedett és színesedett a szolgáltatások köre, helyenként látványosan javult a minőség. Burgenlandban ezzel szemben koncentráltabb a növekvő igények kielégítését szolgáló kapacitás. Az EuRégióban 1999 és 2006 között összességében 6245-tel bővült az idelátogatók elhelyezését biztosító kereskedelmi és magánszálláshelyek együttes férőhelyállománya, mégpedig úgy, hogy az osztrák tartományban csaknem kétezerrel apadt a számuk, Nyugat-Dunántúlon pedig közel 8200-zal emelkedett. A változások következtében 2006-ban Nyugat-Pannóniában kialakított férőhelyek 72,6%-a már a határ magyar oldalán állt a vendégek rendelkezésére, miközben nem változott Nyugat-Dunántúl 63,0%-os részesedése a vendégforgalomból.

3. táblázat

A szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma, 2006

Területi egység	2006			1999=100,0		
	férőhely	vendég	vendég- éjszaka	férőhely	vendég	vendég- éjszaka
Burgenland	33 731	778 411	2 576 922	94,6	138,3	109,8
Nyugat-Dunántúl	89 598	1 308 972	4 392 376	110,0	130,1	110,0
Ezen belül:						
Győr-Moson-Sopron megye	19 575	448 584	1 007 760	124,1	124,4	113,1
Vas megye	17 015	307 678	1 119 639	112,9	121,6	113,9
Zala megye	53 008	552 710	2 264 977	104,8	140,7	107,0
<i>Nyugat-Pannónia</i>	<i>123 329</i>	<i>2 087 383</i>	<i>6 969 298</i>	<i>105,3</i>	<i>133,0</i>	<i>110,0</i>

Az idegenforgalmi adatok szerint változnak az utazási szokások. Úgy tűnik, a Nyugat-Pannóniát felkereső turisták szívesebben indulnak többször útnak, viszont rövidebb ideig maradnak egy meghatározott helyen. 2006-ban 38,1%-kal több vendég érkezett az itteni szálláshelyekre, mint az érdekközösség megalakulása évében, viszont az eltöltött idő hossza ennél mérsékeltebben, alig egytizedével nőtt. Valamennyi területi egységben dinamikusabban bővült a látogatók száma, mint a vendégéjszakáké, így az átlagos tartózkodási idő mindenütt rövidült. Az EuRégióban 1999-ben még átlagosan 4,0 éjszakát töltöttek el a vendégek a szálláshelyeken, 2006-ban már csak 3,3 napig időztek itt. A leghosszabb ideig, átlagban 4,1 éjszakára a zalai egységekben maradtak a turisták a Balatonnak és a nagy nemzetközi fürdők vendégmarasztaló hatásának köszönhetően, bár elgondolkodtató, hogy a legnagyobb visszaesés 1999 óta itt következett be.

Az egykoron vasfüggönnyel elzárt határszakaszon átmenő *személyforgalom* folyamatosan bővült az elmúlt években a baráti, családi, turisztikai és gazdasági kapcsolatok élénkülése következtében. A folyamatot erősítette az átkelési pontok számának gyarapodása és a határátlépés egyszerűsödése. A közös határszakaszon 2006-ban 39,8 millió átlépést regisztráltak, csaknem 9,7 millióval (közel egyharmaddal) többet, mint 1999-ben. A kilépő magyarok száma valamivel nagyobb ütemben emelkedett, mint a belépő külföldieké, de ettől nem módosult lényegesen a forgalom összetétele. Az együttműködés létrejöttékor az utasok 48,6%-át, 2006-ban pedig 49,0%-át tették ki az Ausztriába átlépő honfitársaink.

Munkaerőpiac

Nyugat-Pannónia 15–64 éves népességének 68,0%-a, mintegy 587 ezer ember tartozott 2006-ban a gazdaságilag aktívak csoportjába. A foglalkoztatottak és a munkanélküliek együttes száma az érdekközösség területén 1999 óta majdnem 11 ezerrel nőtt, annak köszönhetően, hogy az 1970-es években született népesebb korosztály tagjai egyre nagyobb számban lépnek be a munkaerőpiacra, másrészt a határ mindkét oldalán folyamatosan emelkedik a nyugdíjkorhatár. Az osztrák és a magyar aktivitási mutató nagysága közötti különbség az elmúlt időszakban nem közelített egymáshoz. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy Ausztriában még mindig magasabb a nyugdíjkorhatár, mint Magyarországon, és rövidebb a nők körében a gyermekgondozással töltött idő. Ezenkívül összefügg azzal is, hogy itthon az utóbbi években látványosan megemelkedett a nappali tagozatos felsőfokú képzésben részt vevők létszáma, így a fiatalok többsége később lép be a munkaerőpiacra.

Az EuRégióban 2006-ban a gazdaságilag aktívak 94,4%-a, közel 554 ezer személy folytatott jövedelemszerző tevékenységet. A foglalkoztatottak aránya Győr-Moson-Sopron megyében érte el a legmagasabb szintet, Vas megyében pedig a legalacsonyabbat. 2006-ban a foglalkoztatottak 77,0%-a, akárcsak 1999-ben, a határ innenső felén lakott. A munkavállalók száma az érdekközösség létrejötté óta mindenütt nőtt, kivéve Vas megyét, ahol az itteni tevékenységüket megszüntető, illetve telephelyüket máshova helyező nemzetközi nagyvállalatoknak az évtized közepén tetőzött leépítési hulláma helyenként foglalkoztatási gondokat okozott.

4. táblázat

A 15–64 évesek gazdasági aktivitása, 2006

Területi egység	A foglalkoztatottak		A munkanélküliek		Foglalkoztatási		Munkanélküliség	
	száma, ezer fő	1999= 100,0	száma, ezer fő	1999= 100,0	ráta, százalék			
					2006	1999	2006	1999
Burgenland	127,5	102,0	6,8	144,7	69,5	68,6	5,0	3,6
Nyugat-Dunántúl	426,3	100,0	26,1	130,5	62,8	63,1	5,8	4,5
Ezen belül:								
Győr-Moson-Sopron megye	186,1	101,3	8,4	115,1	61,9	63,0	4,3	3,8
Vas megye	112,5	96,3	9,1	154,2	62,4	63,8	7,5	4,8
Zala megye	127,7	101,6	8,6	126,5	64,4	62,7	6,3	5,1
<i>Nyugat-Pannónia</i>	<i>553,8</i>	<i>100,5</i>	<i>32,9</i>	<i>133,2</i>	<i>64,2</i>	<i>64,3</i>	<i>5,6</i>	<i>4,3</i>

A foglalkoztatási szint az osztrák tartományban mutatta a legmagasabb értéket, itt a 15–64 évesek majd héttizede dolgozott. A foglalkoztatási ráta minden nyugat-dunántúli megyében meghaladta a magyarországi átlagot, de még így sem érte el a burgenlandi szintet. Az EuRégió teljes területére számított mutató megegyezett a 27 tagállamra bővült Európai Unió összesített eredményével.

Magyarországon az 1990-es évek elején jelent meg, majd terebélyesedett ki a munkanélküliség, amely Nyugat-Dunántúlon az összességében eredményes gazdasági szerkezetváltásnak és a munkahelyteremtő beruházásoknak köszönhetően nem öltött tömeges méretet. A lakosság körében végzett munkaerő-piaci felmérés szerint a magukat munkanélkülinek vallók gazdaságilag aktív népességen belüli aránya Nyugat-Pannóniában 2006-ban 5,6%-ot mutatott, amely 1,3 százalékponttal volt magasabb, mint 1999-ben. A munkanélküliségi ráta az együttműködés életre hívása óta mindenütt emelkedett, bár szintje térségenként eltérő – tágabb földrajzi kitekintésben azonban még így is kevésbé akut – elhelyezkedési problémákról árulkodott.

A foglalkoztatási együttműködés erősítése és a munkaerő-piaci lehetőségek kiszélesítése céljából 1997-ben kormányközi egyezmény született a munkavállalóknak az osztrák–magyar határ menti térségben történő kölcsönös foglalkoztatásáról. A határ menti ingázás célterülete az EuRégió kivül az alsó-ausztriai Bruck an der Leitha járás. A megállapodás alapján a munkavállalásra engedélyezett keretszámot évente határozzák meg a munkaerőpiac mindenkori helyzete alapján. A kontingens 1998-ban 550 álláshellyel indult, amely 1999-ben 650-re emelkedett, majd évente folyamatosan bővült, így 2006-ban már csak ezen megállapodás keretében 2200 munkahely betöltésére nyílt lehetőség az itt élők számára. Az osztrák munkaerőpiac ugyanakkor várhatóan csak 2011 után szabadul fel teljesen a magyar munkavállalók előtt, ennél korábban legfeljebb néhány szakemberhiánnyal küzdő ágazatban várható könnyítés.

Életkörülmények

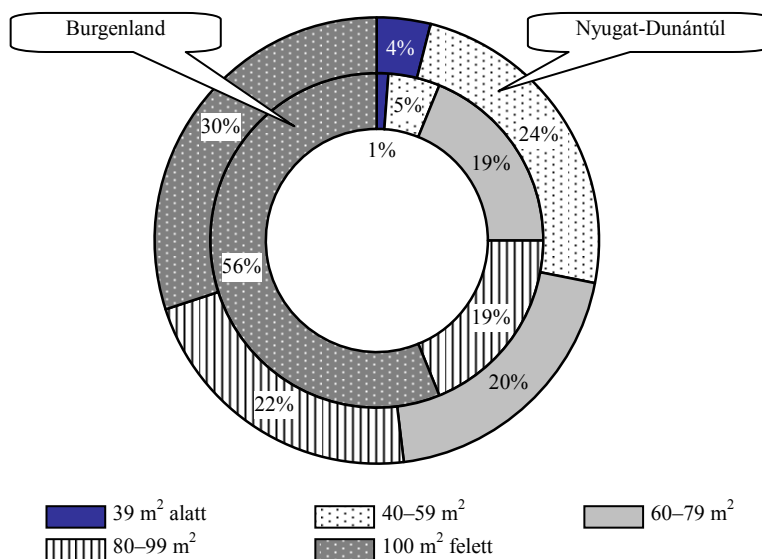
Az érdekközösség megalakulása óta mindenütt javultak az életkörülmények. Ennek ellenére a határ két oldalán közel egy évtized távlatában is érzékelhető maradt a *lakások* felszereltségben tapasztalható minőségi különbség. Nyugat-Pannónia területén 1998 és 2006 között 31 ezerrel emelkedett az otthonok száma, és az utolsó vizsgált esztendőben már meghaladta az 510 ezret. Az új otthonok héttizede a magyar megyékben épült, ennek ellenére a lakóingatlan-állomány Burgenlandban gyarapodott nagyobb ütemben. Az osztrák tartományban és Győr-Moson-Sopron megyében a lakásépítések dinamizmusa miatt, Vas és Zala megyében pedig a népességfogyás következtében váltak kényelmesebbé az otthonok. Az EuRégióban a megalakulás évében minden száz lakásban átlagosan 264-en éltek, 2006-ban már csak 251-en. A mutató a korábbiakhoz képest jóval kisebb különbséget jelzett a határ két oldalán. Mindezek ellenére nem változott a laksűrűség nyugat-keleti és észak-déli irányban csökkenő sorrendje.

Az otthonok „tágasabbá” válásához mindenütt hozzájárult az is, hogy az elmúlt években többnyire nagy alapterületű, többszobás otthonok létesültek. Az EuRégióban 2001 és 2005 között 8 m²-rel, 94 m²-re nőtt a lakások átlagos alapterülete. Mivel nagyjából hasonló mértékben bővült az otthonok fajlagos kiterjedése a határ két oldalán, így nem mérséklődött a köztük meglévő igencsak nagy méretbeli eltérés. Burgenlandban

2005-ben az átlagos lakásméret (119 m^2) 32 m^2 -rel volt nagyobb, mint Nyugat-Dunántúlon, ami mindenekelőtt a tartomány déli és nyugati részén a családi házas formájú építkezések dominanciájával hozható összefüggésbe.

4. ábra

A lakásállomány megoszlása alapterület szerint, 2005

Öröndetes, hogy közel egy évtized alatt sokat javult a lakások komfortossága, különösen az ebből a szempontból hátrányosabb helyzetben lévő nyugat-dunántúli megyékben. Mindez a közműháló záródásának, a vezetékes gázhálózat terjedésének és a fűtési rendszerek korszerűsítésének köszönhető. A felzárkózást jól érzékelteti, hogy a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások és a vezetékes gázt használó otthonok aránya Nyugat-Dunántúlon 1999-ben alig haladta meg az ötven, illetve hatvan százalékot, 2006-ban viszont már mindkét mutató meghaladta a 72,0%-ot.

A fejlődés eredményeképpen Nyugat-Pannóniában közel tíz év alatt 52,4%-ról 64,6%-a emelkedett az összkomfortos otthonok aránya. A minőségi javulás üteme a fent említett okok miatt a határ innenső oldalán volt lendületesebb, ettől függetlenül még mindig a burgenlandi otthonok a jobban felszereltek. A magyar régióban a területfejlesztési támogatásoknak köszönhetően a közműhiányos vidékeken volt látványosabb a komfortosság javulása.

Mivel Burgenlandban már az érdekközösség létrejöttékor igen magas színvonalat ért el a hulladékok begyűjtése és elhelyezése – miközben a határ innenső oldalán jelentős lemaradás volt tapasztalható –, látványos előrelépésről a nyugat-dunántúli régióban beszélhetünk. A fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtésében Magyarországon a hulladékgazdálkodásról szóló – 2001 januárjában életbe lépett – törvény végrehajtása jelentett áttörést, amely kikényszerítette a szilárd hulladékok begyűjtésének, ártalmatlanításának és hasznosításának a lehető legszélesebb körű megoldását.

Az elmúlt időszakban a nyugat-dunántúli megyék hulladékgazdálkodása jelentősen javult. A rendszeres hulladékgyűjtésbe bekapcsolt lakások aránya régiós szinten 2006-ban elérte a 93,0%-ot, ezen belül minden megyében meghaladta a 89,7%-ot. Burgenlandban már 1999-ben minden lakásból szervezett módon szállították el a szemetet. További sikerként könyvelhető el az is, hogy Phare-támogatás segítségével több korszerű, úgynevezett regionális hulladéklerakó létesült Nyugat-Dunántúlon. Ugyanakkor változatlanul nagy a lemaradás a határ innenső felén a hulladékok újrahasznosítása terén. Annak ellenére, hogy számos településen elindult a hulladékok szelektív begyűjtése, a feldolgozókapacitások kiépülése lassan halad. 2006-ban a Burgenlandban begyűjtött kommunális hulladék mennyiségének felét újrahasznosították, miközben magyar oldalon nem egészen egy százalékát dolgozták fel.

A *természeti értékek megőrzése és fenntartása* a jelenlegi és a jövő nemzedékek számára rendkívül fontos feladat. A természetes örökség és a biológiai sokféleség hatékony védelmét, szervezett keretek között történő bemutatását Burgenlandban igen korán felismerték, és eredményes intézkedéseket tettek a természetvédelmi oltalom alatt álló területek kiterjesztése, az ember és környezete közötti kapcsolat harmonikusabbá tétele érdekében. Magyarországon a természet védelméről szóló, 1996-ban megalkotott törvény hatályba lépése adott új lendületet e folyamatnak.

Nyugat-Pannóniában 1999 és 2006 között a védelem alatt álló területek száma 24-gyel – ezen belül csak Burgenlandban 21-gyel – 89-re emelkedett. E területek együttes kiterjedése a vizsgált időszakban 32 465 hektárral bővült, így megközelítette a 251 ezer hektárt. Az újonnan bevont területek háromnegyedét az osztrák tartományban helyezték oltalom alá, ahol az EuRégió védett övezeteinek 52,7%-a található. Ugyanakkor örvendetes, hogy Nyugat-Dunántúlon a vizsgált időszakban két új nemzeti parkot (Fertő–Hansági, Őrségi) avattak, amelyek a legszigorúbb és legteljesebb védeltséget biztosítják a lehatárolásba vont területek számára. Ezzel együtt 2006-ban már a határ mindkét oldalán 5 nemzeti park – közülük a már említett Fertő–Hansági mindkét országra kiterjedően – biztosította a biológiai és az épített környezet legmagasabb fokú oltalmazását.

A folyamatok eredményeképpen az érdekközösség megalakítása óta a védeltség alatt álló területek aránya két százalékponttal 16,4%-ra emelkedett, viszont ebben a vonatkozásban továbbra is nagy a különbség a határ két oldala között. Amíg Burgenlandban 2006-ban a tartomány teljes területének egyharmada volt védett, addig a magyarországi régióban alig több mint egytizede, de ezen belül a megyék között jelentős szórás mutatkozott. Az oltalom alatt álló térségek aránya Vasban volt a legmagasabb, Zalában pedig a legalacsonyabb.

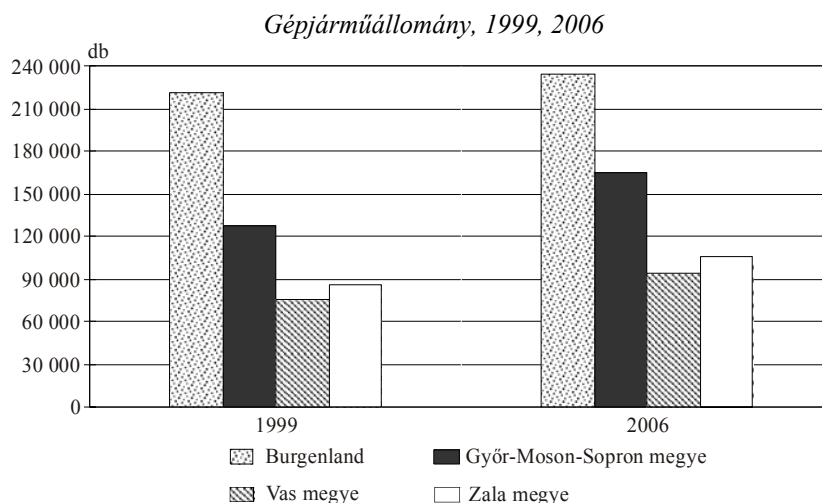
Az érdekközösség megalakulása óta sajnos nem történt átütő előrelépés a térségként meglehetősen különböző fejlettségű *közlekedési infrastruktúra-hálózat* jobbítása, a határon átnyúló nagy áteresztőképességű utak bővítése és a periferikus helyzetű vidékek elérhetőségének javítása érdekében. Nyugat-Pannóniában 1999 és 2006 között mindössze 94 kilométer új közút épült, nagyjából fele-fele részben a magyar és az osztrák területen. Közülük 36 kilométert tett ki az új autópályák hossza. Ebből 31 kilométer az M7-es és az M70-es országhatártól induló szakaszát képezte, és elhelyezkedéséből adódóan csupán a lehatárolás legdélebbi részének közlekedési kapcsolatát javította.

Ebben az időszakban említésre méltó (20 km) hosszúságú elsőrendű főutat csak Burgenlandban adtak át, és a 37 kilométer másodrendű főút hattizedét is az osztrák tarto-

mányban valósították meg. Mivel a (teher)forgalom helyenként drasztikus megemelkedését – különösen a magyar oldalon – nem követte a hálózat bővülése, jelentősen nőtt az utak leterheltsége. A felújítások és az elsősorban közlekedésbiztonságot erősítő beruházások ellenére összességében folyamatosan romlik az utak állapota, ezzel együtt (tegyük hozzá: a közlekedési morál romlása miatt is) erősödik a baleseti kockázat.

Az EuRégióban 1999 és 2006 között jelentősen fokozódott a motorizáció. A vizsgált időszakban 109 ezerrel emelkedett a térségben nyilvántartott gépjárművek száma, így az állomány nagysága 2006-ban már megközelítette a 600 ezret. A járművek 82,4%-át a határ innenső oldalán helyezték forgalomba. Ezek 84,4%-a személygépkocsi volt. Különösen a nyugat-dunántúli megyékben következett be erőteljes mennyiségi gyarapodás, az ezer lakosra vetített gépjármű-ellátottság (365) azonban ezzel együtt is csupán a burgenlandi szint 43,8%-át tette ki.

5. ábra

A gépjárműállomány gyarapodása szerencsére nem mindenütt járt együtt a *közlekedési balesetek* gyakoribbá válásával. A tragédiák előfordulásában visszatükröződik a közlekedési infrastruktúra fejlettsége, az utak és a gépjárművek műszaki állapota, a közlekedésben részt vevők magatartási morálja. Burgenlandban jelentős erőfeszítéseket tesznek a közlekedés biztonságosabbá tételéért, a szabályok szigorú betartásáért, ezért a gépjárműpark 9,0%-os növekménye mellett is jelentősen javult a baleseti statisztika. Figyelemre méltó, hogy 2006-ban feleannyian veszítették életüket közúti balesetből kifolyólag, mint 1999-ben. Győr-Moson-Sopronban ugyancsak kedvező irányba változott a helyzet, Vasban és Zalában viszont – ahol pedig a járműállomány kisebb ütemben gyarapodott, mint a régió északi megyéjében – sűrűsödtek a balesetek, és ezen belül a halálos kimenetűek.

Közösségi szolgáltatások, közbiztonság

Az érdekközösség megalakulása óta Nyugat-Pannóniában összességében koncentrált az oktatási-nevelési intézményhálózat. Az 1998/1999-es és a 2006/2007-es tanév

között ugyanis számottevően csökkent a csecsemők napközbeni elhelyezését biztosító, a kisgyermekek óvodai elhelyezéséről és az alapfokú képzésről gondoskodó oktatási-nevelési feladatokat ellátó helyek állománya. Ez egyrészt a születések számának visszaesésével, másrészt a feladatellátás területi átszervezésével és az intézményösszevonásokkal indokolható. Mindeközben folytatódott a középfokú szakmai, és kevésbé jellemzően a felsőfokú oktatás specializációja, profilbővítése, aminek következtében megemelkedett ezen oktatási szinteken a képzési helyek száma.

Az 1998/1999-es és 2006/2007-es tanév között az EuRégióban összesen 18 ezerrel csökkent a nevelési és oktatási intézményekbe beiratottak, beiratkozottak száma. Mivel az elmúlt másfél évtizedben mindenütt csökkent a gyermekvállalási hajlandóság, ezért valamennyi területi egységben mérséklődött a bölcsődések, óvodások, általános iskolások létszáma. A kedvezőtlen demográfiai folyamatok ellenére a középfokú képzésben részt vevők számának gyarapodása Nyugat-Dunántúlon alapvetően az oktatási idő hosszabbodásából (szakiskolai oktatás) és a középiskolai végzettségre épülő technikus képzés egyre nagyobb népszerűségéből adódott.

A 2001. évi népszámlálás adatai szerint Burgenlandban a foglalkoztatottak körében jóval gyakoribb volt a szakmunkás-, szakiskolai (tanonc-) bizonyítványúak előfordulása (négytizedük tartozott ide), mint a határ innenső oldalán, ahol egyharmaduk rendelkezett ilyen végzettséggel. A középiskolát jártak (érettségizettek) aránya nem mutatott lényeges különbséget a magyar és az osztrák területen, viszont a főiskolai, egyetemi végzettséggel rendelkezők hányada mindhárom magyarországi megyében jóval magasabb volt (18,0, 15,9, illetve 14,4%), mint az osztrák tartományban (7,7%). Mindebből az a következtetés vonható le, hogy Burgenlandban a munkavállalók képzettségében visszatükröződik a szakmai oktatás jelentősége, a magyar oldalon pedig a magasán kvalifikált társadalmi réteg kiszélesítésének igénye.

5. táblázat

*A gyermekek, tanulók, hallgatók létszáma és annak változása
a nevelési és oktatási intézményekben, 2006/2007. tanév*

Területi egység	A gyermekek, tanulók száma				1998/1999-es tanév = 100,0			
	bölcső- dés, óvodás	általános iskolás	közép- iskolás	fő- iskolás, egyetem- ista	bölcső- dés, óvodás	általános iskolás	közép- iskolás	fő- iskolás, egyetem- ista
Burgenland	7 895	23 454	13 059	1 450	93,1	90,6	104,2	24,6
Nyugat-Dunántúl	33 169	77 830	57 764	19 614	85,5	83,3	109,5	135,1
Ezen belül:								
Győr-Moson-Sopron megye	15 434	34 400	26 218	12 983	88,5	86,0	111,7	138,5
Vas megye	8 744	21 019	14 800	3 419	82,6	83,5	111,7	113,1
Zala megye	8 991	22 411	16 746	3 212	83,3	79,3	104,4	151,4
<i>Nyugat-Pannónia</i>	<i>41 064</i>	<i>101 284</i>	<i>70 823</i>	<i>21 064</i>	<i>86,8</i>	<i>84,9</i>	<i>108,5</i>	<i>103,3</i>

Magyarországon az elmúlt években az érettségizettek számára jelentősen kiszélesedtek a továbbtanulási lehetőségek, aminek következtében a nyugat-dunántúli megyékben a két vizsgált tanév között számottevően megemelkedett a nappali tagozatos főiskolai, egyetemi hallgatók száma. Burgenlandban nem következett be hasonló folyamat. Ez egyrészt azzal magyarázható, hogy az osztrák tartományban jóval kevesebb a felsőfokú

képzést nyújtó hely, mint Nyugat-Dunántúlon, másrészt nagyobb hangsúlyt helyeznek a középszintű szakmai képzésre, mivel a munkaerőpiac elsősorban gyakorlati ismeretekkel rendelkező dolgozók foglalkoztatását biztosítja.

Az *egészségügyi ellátás* mennyiségi mutatók alapján jellemezhető területi különbségeiben alig történt változás az elmúlt időszakban. A határ túlsó oldalán az alapellátó-hálózat maradt sűrűbb, a magyar oldalon pedig a fekvőbeteg-ellátás kapacitása. Megállapítható, hogy Ausztriában az egészség megőrzése – ezáltal a társadalmi kiadások mérséklése – érdekében jóval nagyobb a prevenció és a betegségek korai felismerésének, lehetőség szerint alapellátás keretében történő kezelésének a jelentősége, mint Magyarországon, ahol a gyógyítóellátás kap nagyobb hangsúlyt.

A fenti megállapításokat erősíti az a tény is, hogy amíg Nyugat-Dunántúlon az EuRégió megalakulása óta a háziorvosok, házi gyermekorvosok száma tízzel mérséklődött – ezen belül Vas kivételével, ahol stagnált, minden megyében csökkent –, addig Burgenlandban 45 új praxist létesítettek. A folyamatok révén a határ két oldalán tovább nőtt az ellátottsági mutató között tapasztalható nagyságrendi eltérés. Egy burgenlandi háziorvoshoz 2006-ban átlagosan fele annyi lakos (808) tartozott, mint nyugat-dunántúli kollégáihoz. Nyugat-Pannóniában az utolsó vizsgált évben 22 kórház működött, ugyanúgy, mint az érdekközösség létrejöttékor. Ezen belül Burgenlandban 5, a nyugat-magyarországi megyékben 17 létezett. A működő kórházi ágyak száma ugyanakkor minden megyében csökkent, miközben Burgenlandban 98-cal emelkedett. A kórházi ágyak 83,2%-a még így is Nyugat-Dunántúlon szolgálta a betegek gyógyítását, ami jóval meghaladta a lakónépességből való részesedést.

Az ágyszám ellentétes irányú változása következtében mérséklődött a határ két oldalán az ellátottsági mutató nagysága közötti különbség. Ennek ellenére Nyugat-Dunántúlon tízezer lakosra 1,4-szer annyi (összesen 78,2) jutott, mint az osztrák tartományban. Elmondható, hogy 6 esztendő alatt minden területi egységben nőtt a kórházak betegforgalma (az EuRégió egészében 8,3%-kal), ugyanakkor csökkent az ápolásra fordított idő (Nyugat-Pannóniában 9,9-ről 8,1 napra). Mindezek következtében Nyugat-Dunántúlon kismértékben, Burgenlandban ellenben érzékelhetően mérséklődött a kórházi ágyak átlagos kihasználtsága (a négy területi egységben együttesen 79,0%-ról 73,1%-ra).

Nyugat-Pannóniában területi egységenként különböző, de tágabb területi kitekintésben összességében kedvező a *közbiztonság*. Jó hír továbbá, hogy a térségben folyamatosan csökken a bűncselekmények előfordulása. Az EuRégióban 2006-ban 44 217 vált ismertté, 15 ezerrel kevesebb, mint az érdekközösség létrejöttékor. Öröndetes, hogy valamennyi területi egységben számottevően mérséklődött az előfordulásuk. Az esetek megoszlása az alapító tagok között a népesség eloszlásához hasonlított, azzal a kivétellel, hogy Burgenlandban kissé magasabb, Vas megyében pedig valamelyest alacsonyabb részesedést mutatott. Derűlátásra ad okot, és egyúttal az elkövetőket elrettentő tényező lehet az is, hogy ezen a vidéken eredményesebb a nyomozó hatóságok munkája. A nyomozáseredményességi mutató az utolsó vizsgált esztendőben ugyanis a nyugat-dunántúli megyékben csak Zala kivételével nem érte el a magyarországi szintet, Burgenlandban viszont jóval meghaladta az osztrák átlagot. (2006-ban a burgenlandi mutató nagysága (51,7%) az osztrák tartományok között a 2. legmagasabb, a Vasié pedig (62,3%) a magyarországi megyék rangsorában a 4. legjobb értéket mutatta.)

Nyugat-Pannónia a két szomszédos ország területén belül biztonságos helynek tekinthető. 2006-ban az Ausztriában és Magyarországon elkövetett bűncselekmények mindössze 4,4%-át tárták fel itt, amely másfél százalékponttal volt alacsonyabb, mint 1999-ben. Ezek az arányok mindkét évben elmaradtak a lélekszám két országon belüli részesedésétől. A térségben mérsékelt a bűncselekmények intenzitása is. 2006-ban tízezer lakosra 346 elkövetés jutott, 123-mal kevesebb, mint 1999-ben. A mutató nagysága Zala megyében és Burgenlandban magasabb volt, Győr-Moson-Sopron megyében pontosan meg egyezett, Vas megyében pedig jelentősen elmaradt az EuRégió-s átlagtól. Egyúttal elmondható, hogy a jelzőszám minden területi egységben az osztrák és a magyar helyzethez képest visszafogott elkövetési gyakoriságról tanúskodott.

Főbb megállapítások

Az EuRégió megalakulása óta Nyugat-Pannónia gazdasági súlya a két országhoz viszonyítva erősödött, továbbá mindenütt javultak az életkörülmények és az életkilátások. Mindezek ellenére a gazdaság szerkezetében és teljesítőképességében, valamint a társadalmi szolgáltatások számos területén csak lassan mérséklődnek a határ két oldalán korábban kialakult különbségek. Nyugat-Dunántúlon folytatódott az apró- és törpefalvak elnéptelenedése, a lakosságnak a jobb életszínvonallal kecsegtető városokba vándorlása, Burgenlandban viszont nem csökkent a vidék népességmegtartó képessége. Nyugat-Dunántúlon, azon belül legfőképpen a középső és a déli megyében a gazdasági szerkezetváltás következményeként felszínre került több strukturális probléma, a mezőgazdasági és az ipari termelés nagyfokú nemzetközi függése, a néhány infrastrukturális elem hiányából, fejletlenségéből adódó versenyhátrány okoz komoly kihívást. Burgenlandban ezzel szemben az elmúlt időszakban a legtöbb területen folytatódott a szerves fejlődés. Közös feladatot jelent a romló természetes demográfiai folyamatok mérséklése, a társadalmi terhek növekedésének kezelése, még úgy is, hogy Nyugat-Pannónia összességében vonzó és biztonságos vidék.

2015-ig megfogalmazott jövőkép és stratégia

Nyugat-Pannónia jövőjét az határozza meg, mennyire lesz képes a helyben felmerülő gazdasági és társadalmi szükségletek teljesítését koordinálni. Ennek jegyében az EuRégió vezetősége 2003-ban kinyilvánította az együttműködés középtávra szóló küldetését, és meghatározta fejlesztési irányait.

A dokumentum közvetlenül nem határoz meg finanszírozási döntéseket. Elsődleges feladata, hogy segítse és orientálja az EuRégió területén működő szervezeteket, keretet adjon a projektek kidolgozásához, és szakmai támogatást nyújtson a fejlesztési döntések meghozatalához. Legfontosabb célkitűzése az, hogy a különböző szakmai területekre kidolgozott javaslatok közül minél több kulcsfontosságú pályázat valósuljon meg, elsősorban az Interreg-program pénzügyi támogatása segítségével. A fejlesztésre kijelölt területek a következők:

- fenntartható EuRégió-s közlekedési modellek és hálózatok fejlesztése az érzékeny területeken;

- fenntartható közös, minőségi szociális szinttel bíró és igazságos bérek jellemezte munkaerő-piaci fejlesztési modellek kiépítése;
- a fiatalok és a munkavállalók képzése, továbbképzése;
- EuRégio-s gazdasági hálózati együttműködés működtetése és továbbfejlesztése;
- a megújuló energiák felhasználásának növelése és új technológiai hálózatok kiépítése;
- a termál-klaszter és wellnesturizmus kiszélesítése;
- a „Zöld folyosók EuRégiója”, a szelíd turizmus, a nemzeti parkok, natúrparkok és a kerékpárturizmus fejlesztése;
- a zene EuRégiója: világhírű muzsikások (Liszt, Haydn) örökségének megőrzése;
- a közös kulturális örökséggel és a kultúrával kapcsolatban álló gazdasági ágazatok fejlesztése;
- a vidék innovatív megújítása.

Az alkotók a dokumentum mottójául az új *Európa szívét formálva* kifejezést adták. Az elképzelések szerint a tervezési időszak végére Nyugat-Pannónia gazdaságilag, társadalmilag integrált térség lesz, és Közép-Európa kezdeményező régiójává válik.

Kulcsszavak: EuRégio, Burgenland, Nyugat-Magyarország, partnerség, demográfiai folyamatok, gazdasági szerkezetváltás, életkörülmények változása, közösségi szolgáltatások, jövőkép.

Resume

The cooperation between people living along the Austro-Hungarian border has a long history, which became widespread with the establishment of the EuRegio West Pannonia in 1999. Since the creation of this community with common interests, the economic weight of this EuRegio, considered to be of medium size among the other domestic transnational partnerships, strengthened in respect of the two neighbouring countries. Nevertheless, the difference narrows only slowly between the levels of development observed on the two sides of the border. Resulting from unfavourable vital events ageing has accelerated. Life prospects improved everywhere but the life chance for newborn babies remains better in the Austrian region. Urbanisation trends have strengthened in Western Transdanubia, while the population-retaining ability of rural areas did not decrease in Burgenland. Due to developments of public utilities on the Hungarian side the levels of living standards came somewhat closer to each other. However, differences have remained wide in the field of the most important social services. West Pannonia is a secure and attractive area, and according to its vision until 2015 it is going to become an economically and socially integrated region.